

Korzenie teorii portretu w literaturze włoskiej XIV i wczesnego XV wieku przed Leonem Battistą Albertim w kontekście praktyki artystycznej.

Rozprawa analizuje początki teorii portretu w literaturze włoskiej XIV i wczesnego XV wieku w ich kontekście historyczno-artystycznym. Punktem wyjścia jest pytanie o „korzenie teorii portretu”, czyli o idee i obserwacje obecne w tekstach z czternastego i początku piętnastego wieku, które przygotowały grunt pod późniejsze traktaty. Analiza koncentruje się na środowisku florenckim, z punktowymi odniesieniami do innych ośrodków.

Pierwszy rozdział poświęcony jest wizji Giotto jako prekursora nowożytnego portretu, omawiając zarówno tradycję literacką dotyczącą artysty, jak i znaczenie jego twórczości dla rozwoju przedstawień portretowych. Drugi rozdział koncentruje się na domniemanym wizerunku Dantego w Bargello, który staje się punktem wyjścia do analizy źródeł ukazujących kulturowe funkcje portretu we Florencji u schyłku średniowiecza. Trzeci rozdział poświęcony jest ideom Petrarcki dotyczącym portretu, jego autoportretowi literackiemu i wizualnemu oraz miejscu wizerunku Laury w refleksji poety, z odniesieniami do praktyki artystycznej współczesnych twórców. Czwarty rozdział bada *Libro dell'Arte* Cenniniego, a zwłaszcza użycie pojęcia „*ritrarre*” i znaczenie fragmentów o odlewach gipsowych, zestawiając je z praktyką masek pośmiertnych, popiersi i wizerunków wotywnych. W zakończeniu omówiono rolę badanych tu tekstów w przygotowaniu gruntu pod renesansową refleksję nad sztuką oraz nakreślono narodziny właściwej teorii portretu, w której kluczową rolę odegrał Leon Battista Alberti.

W badanym korpusie wyłaniają się warunki kulturowe i struktura rozpoznawalności, które umożliwiły późniejszą artykulację teorii portretu. Portret działa przede wszystkim jako narzędzie sławy, prestiżu i pamięci, przy selektywnie rozumianym podobieństwie. Rozprawa ukazuje początkowy proces przejścia od rejestracji praktyk artystycznych w literaturze do świadomej teorii, wskazując kategorie, które ukształtują renesansowe rozumienie relacji między wizerunkiem, naturą i statusem jednostki.